

בבית המשפט העליון

ע"א 2000/21

ע"א 2274/21

עע"מ 4889/21

לפני: כבוד הרשמת שרית עבדיאן

המערערת: אסתר שחר

נגד

המשיבים: 1. יצחק שחר
2. עו"ד נדב לב
3. הכונס הרשמי

**בקשה למתן זכות תשובה על תשובת הנאמן;
בקשה להגשת תגובה לתשובת המשיבות;
בקשה לשינוי מסגרת דיונית**

החלטה

1. בהליכים שבכותרת ניתנו החלטות המורות למשיבים להגיש תשובה לערעור בהתאם להוראות תקנה 138(א)(2) לתקנות סדר האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי). בהמשך לכך, הגישו המערערים בהליכים אלה בקשות אשר מעלות שאלות דיוניות דומות: האם יש מקום להיעתר לשינוי המתווה הדיוני שנקבע לבירור הערעור? ובפרט, האם יש להיעתר לבקשה להגשת תגובה מטעם המערערים לתשובת המשיבים לערעור או לבקשה להגשת סיכומים מטעם הצדדים במתכונת מדורגת חלף הגשת תשובה לערעור?

2. בהליכים שבכותרת הוגשו על-ידי יוזמי ההליך בקשות אשר מעלות, כאמור, סוגיה דיונית דומה, ומטעם זה ראיתי לדון בהן במאוחד. להלן פירוט העובדות הצריכות לעניין ביחס לכל אחד מן הערעורים:

3. ע"א 2000/21 – בהחלטה מיום 27.4.2021 נקבע כי יתקיים דיון בעל-פה בהליך וכי המשיבים יגישו תשובה לערעור בהתאם לתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר האזרחי. לאחר שהוגשה תשובה מטעם המשיבים לערעור, הגישה המערערת בקשה להגשת תגובה לתשובה מטעם הנאמן, הוא המשיב 2. המערערת טענה כי ברצונה להשיב למספר טענות שעלו בתשובה מטעם הנאמן, על מנת שהתמונה המלאה תונח בפני בית המשפט טרם הדיון הקבוע בהליך. הנאמן מצדו התנגד לבקשה בטענה כי אין חידוש בטענות שנכללו בתשובה מטעמו אשר נסמכו, בין השאר, על תיק המוצגים מטעם המערערת, וכי בקשת המערערת הוגשה במטרה לערוך "מקצה שיפורים" של הודעת הערעור מטעמה.

4. ע"א 2274/21 – בהחלטה מיום 19.4.2021 נקבע כי יתקיים דיון בעל-פה בהליך וכי המשיבים יגישו תשובה לערעור בהתאם לתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר האזרחי. לאחר הגשת התשובה מטעם המשיבות, הגישה המערערת בקשה להגשת תגובה קצרה לתשובת המשיבות. המערערת ביקשה להתייחס למספר טענות בנוגע למצב המשפטי הרלוונטי כפי שהוצג בתשובה מטעם המשיבות. המשיבות התנגדו לבקשה בטענה כי אין בתשובה מטעמן טענות מפתיעות, שכן היא דרה בכפיפה אחת עם הטענות שהועלו בבית המשפט המחוזי. בנסיבות אלה, המשיבות סברו כי סטייה מן המתווה הדיוני שנקבע לבירור הערעור תעניק למערערות יתרון דיוני חסר הצדקה בנסיבות העניין.

5. ע"מ 4889/21 – בהחלטה מיום 2.8.2021 נקבע כי יתקיים דיון בעל-פה בהליך וכי המשיבים יגישו תשובה לערעור בהתאם לתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר האזרחי, החלה על ההליך מכוח תקנה 34 לתקנות בתי משפט לענינים מינהליים (סדרי דין), התשס"א-2000 (להלן: תקנות בתי משפט לענינים מינהליים). עוד טרם הגשת התשובות מטעם המשיבים, הגישו המערערות בקשה לשינוי המסגרת הדיונית לבירור ההליך, כך שחלף הגשת תשובות לערעור מטעם המשיבים, יינתן צו להגשת סיכומי טענות מטעם הצדדים. זאת, על-מנת שיתאפשר למערערות להגיש סיכומי טענות שבהם הן יוכלו לחדד את גדר המחלוקת בערעור, וזאת גם על רקע החלטתו של בית משפט זה מיום 29.9.2021 בבקשה למתן סעד זמני. המערערות הוסיפו והדגישו כי עמד לרשותן פרק זמן של 45

ימים בלבד להגשת הערעור, ולא של 60 ימים, כפי הנתון להגשת ערעורים אזרחיים. המשיבים 2-3 התנגדו לבקשה. לטענתם, מטרת הבקשה היא להרחיב את חזית המחלוקת בין הצדדים, וזאת על-ידי "תיקון" של הערעור באמצעות הגשת סיכומים.

6. האם יש מקום להיעתר לשלוש הבקשות שתוארו לעיל ולסטות, למעשה, מן המתכונת הדיונית שנקבעה לבירורם של הערעורים?

דיון והכרעה – על הדרכים הדיוניות לבירורו של ערעור לפי תקנות סדר הדין האזרחי

7. תקנה 138(א) לתקנות סדר הדין האזרחי מעגנת דרכים דיוניות חלופיות לבירור והכרעה בערעור, והיא שונה מן ההוראות שהיו קבועות לעניין זה בתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי הקודמות). יוער כי תקנה זו חלה אף על בקשות רשות ערעור המוגשות לבית משפט זה (בכפוף להוראות תקנה 149 לתקנות סדר הדין האזרחי). התקנה האמורה קובעת כך:

"138(א) בית המשפט שלערעור רשאי:

- (1) לדחות את הערעור בלא צורך בתשובה, אם סבר שאין לערעור סיכוי להתקבל;
- (2) להורות על הגשת תשובה בכתב, בכלל או לגבי עניין מסוים;
- (3) לקיים דיון מקדמי בערעור לפי סמכות שופט בקדם-משפט, בשינויים המחויבים;
- (4) להורות על השלמה לסיכומים בכתב;
- (5) להכריע בערעור על יסוד החומר בכתב שלפניו;
- (6) להורות על קיום דיון בעל פה נוסף על החומר שבכתב שלפניו."

הנה כי כן, לפי הוראות תקנה זו לבית המשפט נתונות מספר אפשרויות דיוניות לצורך הכרעה בערעור: לדחות את הערעור ללא צורך בקבלת תשובה; להורות על הגשת תשובה בכתב, בכלל או לגבי עניין מסוים; לקיים דיון מקדמי בערעור; ולהורות על השלמה לסיכומים בכתב; להכריע בערעור על יסוד החומר בכתב שלפניו; ולהורות על קיום דיון בעל-פה נוסף על החומר שבכתב שלפניו (להרחבה ראו: דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, בעמ' 43 (להלן: דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי); יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדרי הדין האזרחי: מורה נבוכים 476-477 (2021) (להלן: רוזן-צבי)).

8. חשוב להדגיש כי בית המשפט רשאי לנקוט יותר מדרך דיונית אחת מאלה שפורטו לעיל על מנת להכריע בערעור. כך, למשל, בית המשפט רשאי להורות על הגשת

תשובה לערעור ולאחר מכן על קיום דיון מקדמי או דיון בפני הרכב (או שניהם). כמו כן, בית המשפט רשאי להורות על הגשת סיכומים בכתב ולאחר הגשתם להכריע בערעור – לקבלו או לדחותו – בהתאם לסיכומים שהוגשו (ראו: רע"א 4570/21 גבאי נ' רשות מקרקעי ישראל, פסקה 4 (30.6.2021)). לענייננו, חשוב לציין כי תקנות סדר הדין האזרחי מקנות לבית המשפט סמכות להורות על השלמה לסיכומים בכתב גם במקרה בו ניתנה בתחילת דרכו הדיונית של הערעור החלטה על הגשת תשובה לערעור (ראו: דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, בעמ' 43).

9. מהו, אפוא, ההבדל הדיוני בין מתווה של הגשת תשובה לערעור לבין הגשת סיכומים? התשובה לשאלה זו מצויה בתקנה 140 לתקנות סדר הדין האזרחי. תקנה זו קובעת מהן ההוראות שיחולו על תשובה לערעור ועל סיכומים, וזו לשונה:

"140. (א) הורה בית המשפט על הגשת תשובה בכתב לערעור, יחולו הוראות אלה:

(1) התשובה תוגש בתוך שישים ימים מעת המצאת ההחלטה והיא לא תעלה על שישה עמודים, אם הוגשה לבית משפט השלום, על תשעה עמודים, אם הוגשה לבית המשפט המחוזי, ועל שנים עשר עמודים, אם הוגשה לבית המשפט העליון;

(2) לתשובה יצורפו העתקי המסמכים שהמשיב מבקש להסתמך עליהם שהוגשו והתקבלו כדין בערכאה הקודמת, זולת המסמכים שצורפו לערעור;

(3) הורה בית המשפט על הגשת תשובה בעניין מסוים, התשובה תינתן בעניין זה בלבד.

(ב) הורה בית המשפט על השלמה לסיכומים בכתב, רשאי הוא לתת כל הוראה, לרבות בעניין הגשת סיכומי המערער והמשיב ומתן זכות תשובה למערער, המועד להגשה והיקף המסמך.

(ג) דין אי-הגשת תשובה בכתב או השלמה לסיכומים בכתב במועד – כדין אי-התייצבות לדיון בערעור."

10. לפי הוראות תקנה 140 לתקנות סדר הדין האזרחי, קיימים מספר הבדלים בין מתווה של הגשת תשובה לערעור ובין מתווה של הגשת סיכומים: ראשית, תשובה לערעור מוגבלת, ככלל, בהיקפה מבחינת מספר העמודים שהיא יכולה להחזיק (6 עמודים בבית משפט השלום, 9 עמודים בבית המשפט המחוזי ו-12 עמודים בבית משפט זה), ואילו היקפם של סיכומים נתון לשיקול דעת בית המשפט. יוער בהקשר זה, כי תקנה 140(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי, הכוללת הגבלה בדבר היקף התשובה לערעור, אינה חלה בערעורים המופנים כלפי פסקי דין והחלטות של בית המשפט לעניינים מינהליים (ראו: תקנה 34 לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים). שנית, למקרא התקנה עולה כי במתווה של הגשת סיכומים רשאי בית המשפט לאפשר למערער להשיב לסיכומי

המשיב. הוראה כזו אינה קיימת במתווה הדיוני של הגשת תשובה לערעור. שלישית, תשובה לערעור תוגש תוך 60 יום (אלא אם בית המשפט קבע אחרת), ואילו סיכומים יוגשו בהתאם למועדים שייקבעו על-ידי בית המשפט.

11. מן האמור לעיל עולות שתי מסקנות הצריכות לענייננו:

א. תקנות סדר הדין האזרחי אינן מקנות זכות להגשת תגובה לתשובה שהוגשה לערעור מכוח תקנה 138(א)(2) לתקנות אלה (זאת, בניגוד לאפשרות הקיימת להגיש סיכומי תשובה מטעם המערער לסיכומי המשיבים, במסגרת מתווה של הגשת סיכומי טענות לפי תקנה 138(א)(4) לתקנות סדר הדין האזרחי).

ב. לבית המשפט מוקנית סמכות להורות על השלמת סיכומים אף לאחר שהוגשה תשובה לערעור לפי תקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי, ואף לאחר שהתקיים דיון (מקדמי או בפני הרכב) בערעור.

“דרך המלך” הדיונית לבירורו של ערעור לפי תקנות סדר הדין האזרחי

12. עד כאן עסקנו ב“כלים” הדיוניים המוקנים לבית המשפט בתקנות סדר הדין האזרחי לשם בירור והכרעה בערעור. כיצד, אפוא, יבחר בית המשפט את הנתיב הדיוני המתאים לבירור הערעור? על מנת להשיב לשאלה זו יש להידרש לחלק מן המטרות שעמדו בבסיס התקנתן של תקנות סדר הדין האזרחי.

13. הרפורמה בסדרי הדין האזרחי, המעוגנת בתקנות סדר הדין האזרחי אשר נכנסו לתוקף ביום 1.1.2021, “נועדה לעצב הסדר חדש שיהיה בו כדי להחזיר את מעמד תקנות סדר הדין האזרחי ככלי מרכזי וחשוב לניהול סדרי המשפטים האזרחיים, במטרה לייעל, לפשט ולקצר את ההליכים האזרחיים, תוך עשיית צדק במסגרת קיומו של הליך ראוי והוגן” (דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, בעמ' 1). התקנות נועדו אם כן לסייע בידי בית המשפט לנהל את ההליך המשפטי באופן ראוי והוגן שיאפשר הגעה לתוצאה נכונה וצודקת ביעילות מרבית.

14. כחלק ממטרת על זו, תקנות סדר הדין האזרחי ביקשו לעגן ולקדם את עקרון הצדק המידתי החל הן בין הצדדים לבין עצמם והן בין הצדדים לציבור כולו. בכל הנוגע למערכת היחסים בין הצדדים להליך, עקרון זה מנחה כי בעל דין לא ינקוט בפעולה דיונית שהינה בלתי מידתית לאופי הדיון, עלותו או מורכבותו (ראו: תקנה 4 לתקנות

סדר הדין האזרחי; רע"א 4082/21 עיריית אום אל פחם נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פסקה 9 (8.7.2021)). במערכת היחסים שבין בעלי הדין לציבור בכללותו, על בית המשפט לאזן בין האינטרס של בעלי הדין להשיג פתרון צודק של הסכסוך ביניהם, לבין האינטרס הציבורי להגביר את הנגישות למערכת בית המשפט (ראו: תקנה 5 לתקנות סדר הדין האזרחי; והשוו: ע"א 122/21 עורב טכנולוגיות 1977 בע"מ נ' פקיד שומה חולון, פסקה 10 (28.2.2021); רע"א 2599/21 התרסי נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, פסקה 8 (26.5.2021); ת"א (שלום ת"א) 28490-11-12 פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב "הפול", פסקאות 47-60 (22.10.2017); רחן-צבי, בעמ' 55-58).

15. אחד מן הכלים המרכזיים שנכללו בתקנות סדר הדין האזרחי לשם קידום מטרות אלה, הוא פישוט והאחדה של סדרי הדין הקיימים כך שיהיו ברורים, נהירים וידידותיים למשתמש. לא למותר לציין כי בעוד שתקנות סדר הדין האזרחי הקודמות אחזו למעלה מ-500 תקנות, מספר התקנות בתקנות סדר הדין האזרחי עומד על 180 בלבד. בנוסף, תקנות סדר הדין האזרחי מבקשות להתמודד עם השתרשות התופעה של הגשת כתבי טענות מסורבלים הנפרשים על פני עמודים רבים, אשר גרמה לבזבוז זמן שיפוטי והימשכות ההליך האזרחי (על התופעה של ניסוח כתבי טענות ארוכים ומסורבלים, ראו: רע"א 615/11 טופר מדיק (מדיק לייט) נ' ANTON HUBNER CMBH & CO. KG (27.11.2021); רע"א 8565/18 כהן נ' ס. בני הגליל (1991) בע"מ, פסקה 12 (5.2.2019); על מטרות הרפורמה בהקשר זה, ראו: בש"א 433/21 לוי נ' לוי, פסקה 2 (26.1.2021)). המנגנונים שעניינם קביעת סדרי דין פשוטים ויעילים וקציבת מספר עמודים מקסימלי לכתבי טענות מבקשים להתמודד עם חסמים הגורמים להתארכות דיונים בבתי המשפט, ובכך לקדם הן קיומו של הליך ראוי והוגן בין הצדדים עצמם; הן את האינטרס הציבורי בהפחתת העומסים והנגשת מערכת המשפט; והן ערכים של שוויון בין בעלי דין בעלי משאבים שונים (להרחבה ראו: רחן-צבי, בעמ' 31-32).

16. עיצוב סדרי הדין בערעור במסגרת תקנות סדר הדין האזרחי והרפורמה שהתרחשה עם כניסתן לתוקף, מובילים למסקנה לפיה "דרך המלך" הדיונית לביירו של ערעור בבית משפט זה היא באמצעות הגשת תשובה לערעור כפי הקבוע בתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי, וזאת מן הטעמים שיפורטו להלן.

17. מתווה דיוני של הגשת סיכומים בערעור מעמיס כתבי טענות נוספים על בית משפט זה ומאריך את "תוחלת חייו" של ההליך, באופן שאינו עולה בקנה אחד עם מטרות תקנות סדר הדין האזרחי. במה דברים אמורים? במתווה של הגשת תשובה לערעור, מוגשים לבית משפט זה כתבי טענות "בשני סבבים": האחד, כתב הערעור; והאחר,

תשובות המשיבים לו. לעומת זאת, במתווה של הגשת סיכומים לערעור, מוגשים לבית משפט זה כתבי טענות ב"ארבעה סבבים": כתב הערעור, סיכומים מטעם יוזם ההליך הערעורי, סיכומים מטעם המשיבים וסיכומי תשובה מטעם יוזם ההליך הערעורי. היינו, למתווה של הגשת תשובה לערעור יש שני יתרונות מרכזיים לעומת מתווה של הגשת סיכומים, הדריים בכפיפה אחת עם העקרונות שאותם ביקשה הרפורמה לקדם: ראשית, מתווה של הגשת תשובה לערעור מצמצם את הניירת והמלל המוגשים לבית המשפט ובכך הוא חוסך הוצאות ומשאבים לצדדים להליך, כמו גם זמן שיפוטי שהוא כידוע משאב מוגבל. שנית, מתווה של הגשת תשובה לערעור עשוי לקצר את "תוחלת חי המדף" של ערעור המוגש לבית משפט זה, בשל מיעוט השלבים הדיוניים עד למועד ההכרעה בהליך, באופן שכאמור עשוי להיטיב הן עם הצדדים להליך והן עם מערכת המשפט והציבור בכללותו. הדברים האמורים נכונים אף באשר לאפשרות הגשתה של תגובה לתשובה לערעור, אשר תוסיף כתבי טענות להליך הערעורי ועשויה אף להאריך את משך בירורו.

18. בבוחננו את האפשרות להעמיס כתבי טענות נוספים בהליך הערעורי יש לתת את הדעת לכך שככלל, לפי הסדרים הנהוגים בבית משפט זה, ההליך הערעורי אינו מסתיים בהגשת כתבי טענות, ובהמשך הדרך צפוי להיערך דיון בעל פה (אף שכאמור תקנות סדר הדין האזרחי מאפשרות להכריע בערעור על יסוד כתבי הטענות, ראו: תקנה 138(א)(5) לתקנות סדר הדין האזרחי; רחן-צ'בי, בעמ' 477). היינו, לפי סדרי הדין הנהוגים בבית משפט זה, במרבית המקרים עומדת ליוזם ההליך אפשרות להעלות את טענותיו ביחס לתשובת המשיב לערעור במסגרת הדיון, בהתאם להנחיות ההרכב ובכפוף להן, ויש בכך כדי לרכז את הקושי המסוים הטמון באי מתן זכות תגובה לתשובת המשיב (השוו: ע"א 6050/15 ניימר נ' טונבאום, פסקה 5 (6.12.2017) (להלן: עניין ניימר)).

19. יש להוסיף ולהדגיש כי בשונה מן ההסדר שהיה קבוע בתקנות סדר הדין האזרחי הקודמות, הרי שכעת על בעל דין הנוקט הליך ערעורי חלה החובה לפרט כדבעי את מכלול טענותיו ולפרוש בפני בית המשפט את חזית המחלוקת המלאה כבר עם הגשתו של הערעור. על חובה זו ניתן ללמוד הן מהעובדה שלערכאת הערעור נתונה הסמכות לדחות את הערעור על הסף (סמכות שלא הייתה מוקנית בתקנות סדר הדין האזרחי הקודמות; ראו: תקנה 138(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי, רחן-צ'בי, בעמ' 477); הן בשים לב לכך שעל יוזם ההליך הערעורי להגיש את המוצגים מטעמו בד בבד עם כתב הערעור (בניגוד לתקנות סדר הדין האזרחי הקודמות, ראו: תקנה 134(ב)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי, רחן-צ'בי, בעמ' 486); והן בהינתן שפרק הזמן להגשת ערעור ובקשת רשות ערעור הושווה והוארך לתקופה של 60 ימים (ראו: תקנה 137(א) לתקנות סדר הדין האזרחי). חובתו של

יוזם הליך ערעורי להניח את יסודותיה של החזית הערעורית המלאה כבר בגדר כתב הערעור, עולה בקנה אחד עם שיקולי יעילות ויצירת הליך ערעורי אפקטיבי ועם חובת תום הלב הדיוני שעניינה ידוע המשיבים לערעור בדבר מלוא חזית המחלוקת בין הצדדים (השוו: ע"א 2230/21 אביזוהר נ' לוליאן, פסקה 6 (30.5.2021)). חובה זו אף מתיישבת עם עקרונות היסוד הקבועים בתקנה 3(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי לפיהם "חובת בעלי הדין ובאי כוחם היא לסייע לבית המשפט בקיום המוטל עליו לפי תקנות אלה, וכן לנהוג בתום לב ובהגינות דיונית תוך שהם מסייעים במימוש התכלית הדיונית, ובכלל זה העמדת הפלוגתות האמיתיות שבמחלוקת בין בעלי הדין, מיקודן, בירורן והכרעה בהן".

בשים לב לאמור, הרי שברוב המקרים אין כל תוחלת בהגשת סיכומים על-ידי יוזם ההליך הערעורי לאחר הגשת כתב הערעור, שאמור למעשה להידמות לסיכומים ולכלול את חזית המחלוקת בין הצדדים במלואה.

מכל מקום, לא למותר לציין כי במקרה שבו יוזם ההליך הערעורי מגלה כי עולה צורך של ממש בשינוי החזית הערעורית, עומדת לרשותו אפשרות להגיש בקשה לתיקון הודעת ערעור (תקנה 142 לתקנות סדר הדין האזרחי), אשר תידון על-פי המבחנים שעוצבו בפסיקתו של בית משפט זה, ולא למותר להדגיש כי הכלי של הגשת סיכומים לא נועד למטרה זו.

20. ממכלול הטעמים המפורטים לעיל, אני סבורה כי "דרך המלך" לבירור של ערעור בבית משפט זה לפי תקנות סדר הדין האזרחי (במקרה בו הוחלט שלא לדחות את הערעור על הסף מכוח הסמכות הקבועה בתקנה 138(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי) היא באמצעות הגשת תשובה לפי המתווה הקבוע בתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי. יחד עם זאת, לא מן הנמנע כי יתעוררו מקרים שבהם יעדיף בית המשפט להורות על מתכונת דיונית של הגשת סיכומים, לעיתים אף לאחר שהוגשו תשובות לערעור לפי תקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי. כך, במקרים שבהם בית המשפט סבור כי כתב הערעור או התשובה לו אינם מקיפים דיו על מנת להכריע בערעור (ראו: דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, בעמ' 43; רחן-צבי, בעמוד 481). ייתכן בהחלט כי לאחר עיון בכתב התשובה או לאחר קיומו של דיון מקדמי או דיון בפני הרכב, יסבור בית המשפט כי נסיבות המקרה מצדיקות הגשת סיכומים על-מנת להכריע בהליך, בייחוד במקרים סבוכים שבהם עולה קושי להשיב לטענות המשיבים באופן אפקטיבי בגדרי דיון בעל פה. מקרה נוסף בו יהיה זה יעיל לסטות מן המתווה הדיוני הקבוע בתקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי, אף לאחר שהוגשה תשובה לערעור, הוא כאשר לאחר הגשתו

של הערעור הוגשו לבית המשפט ערעורים נוספים וניתנה החלטה על איחוד הדיון בערעורים כולם. במקרה זה ייתכן ויהיה זה יעיל להורות על צו לסיכום טענות הצדדים בערעורים כולם במאוחד (על פני הגשת תשובות לכל אחד מן הערעורים בנפרד). מקרה נוסף המצדיק הגשת סיכומים הוא כאשר מוגש כתב ערעור על פסק דין של בית המשפט לעניינים מינהליים, אשר כידוע אינו מוגבל במספר העמודים שהוא יכול להקיף (ראו: תקנה 34 לתקנות בתי משפט לעניינים מינהליים הקובעת כי תקנה 134(א)(3) לתקנות סדר הדין האזרחי לא תחול על ערעור על פסק דין של בית המשפט לעניינים מינהליים), ובית המשפט סבור כי יהיה זה יעיל שיוגשו סיכומים בהיקף מצומצם יותר לשם תחימת המחלוקת בין הצדדים ולמען השוויון הדיוני. לא למותר לציין כי לא מדובר ברשימה סגורה וכי עשויים להתעורר מקרים נוספים שבהם יוחלט לסטות מן המתכונת המקובלת של הגשת תשובה לערעור, וזאת בשלבים דיוניים שונים ובהתאם לנסיבותיו הקונקרטיים של כל עניין ועניין.

כיצד תיבחן בקשה לשינוי המתווה הדיוני לבירור הערעור?

21. וכעת לשאלה בה פתחנו – האם יש מקום להיעתר לבקשה מטעם בעלי הדין לשינוי המתווה הדיוני שנקבע לבירור הערעור?

22. פניה לבית המשפט בבקשה לשינוי המתווה הדיוני לבירורו של הערעור עשויה לגרור קיום "הליך מקדמי טרום-ערעורי" שעניינו בשאלה מהו המתווה הדיוני שלפיו צריך לברר את הערעור, והאם הסוגיות המשפטיות שעלו בערעור מצדיקות הגשת סיכומים. הליך מעין זה, כשלעצמו, חותר תחת מטרות תקנות סדר הדין האזרחי שנועדו, בין היתר, ליעיל, לפשט ולקצר את ההליכים האזרחיים (השוו: עניין ניימר, בפסקה 6). ניהול "הליך מקדמי" שעוסק במתווה הדיוני המתאים לבירור הערעור אף יעמיס התדיינות נוספות על מערכת המשפט, שיש בהן כדי להחצין עלויות על הציבור, להשפיע לרעה על מהירות ויעילות ההתדיינות בהליך הערעורי עצמו ובהליכים אחרים וכן על נגישות מערכת המשפט.

23. אם כן, קיומו של דיון בשאלת המתווה לבירור הערעור, יעמיס הוצאות על הצדדים להליך, יאריך ויסרבל את הדיון בערעור, ויגרום להכבדה הן במערכת היחסים בין הצדדים עצמם והן בבחינת איזון האינטרסים בין הצדדים לציבור. בכך, הוא חותר תחת עקרון הצדק המידתי שהתקנות מבקשות לקדם. ככלל, אין לכך הצדקה בהינתן ש"דרך המלך" לדיון בערעור היא באמצעות הגשת תשובה, ומבחינה זו "אין הצר שווה בנזק המלך" (אסתר, ז', ד'). לכן, ככלל, בית משפט לא ייעתר לבקשה מטעם הצדדים

לשינוי המתווה הדיוני שנקבע לדיון בהליך אלא במקרים בעלי נסיבות חריגות ויוצאות דופן, כגון אלו שפורטו בפסקה 20 לעיל.

מן הכלל אל הפרט

24. בחנתי את ההליכים שבכותרת ולא מצאתי כי מתקיימות בהם נסיבות חריגות ויוצאות דופן המצדיקות סטייה מן הכלל ושינוי של המתווה הדיוני שנקבע בדבר הגשת תשובה לערעור לפי תקנה 138(א)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי. לא למותר לציין כי שלושת הערעורים צפויים להיקבע לדיון בפני הרכב כך שהמערערים יוכלו להעלות את טענותיהם בפני הרכב ובכפוף להנחיותיו.

25. התוצאה היא כי הבקשות לשינוי המתווה הדיוני בהליכים שבכותרת נדחות.

בנסיבות העניין, כל צד יישא בהוצאותיו.

הטיפול בהליכים יימשך כסדרו והחלטתי זו תתויק בתיקי השופטים בכל אחד מן ההליכים.

ניתנה היום, י"א בכסלו התשפ"ב (15.11.2021).

שרית עבדיאן

ר ש מ ת